

46.4 Hiv

HVIDOVRE KOMMUNES
LOKALHISTORISKE ARKIV
Medborgerhuset
Hvidovrevej 280
2650 Hvidovre

HVIDOVRE LOKALHISTORIE

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

INDHOLD:

Til læserne	side 3
En modstandsmand fortæller - Helge Wiese	side 4
Indbydelse tilmedlemsmødet i september	side 11
Rytterskoledage	side 12
Indbydelse til fællesarrangement med Rødovre Lokalhistoriske Forening (SPF og Rødovregård)	side 15
Kurser i lokalhistorie	side 17
Bønder, Præster og Fattigfolk anmeldelse v/Hans Chr. Thomsen	side 18

HVIDOVRE LOKALHISTORIE udgives af Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv og Hvidovre Lokalhistoriske Selskab, udkommer fire gange årligt og tilstilles selskabets medlemmer.

Redaktion: Lisbeth Magnussen & Hans Chr. Thomsen

Adresse: Lokalhistoriske Arkiv, Medborgerhuset,
Hvidovrevej 280, 2650 Hvidovre
tlf. 31 78 02 22, lok. 227

ISSNnr.: 0902-3046

Kære læser.

Vi har desværre modtaget en udmeldelse på grund af artiklen i forrige nr. om Hvidovre-drengen, der blev HIPO-mand.

Vi syntes heller ikke, det var et rart emne. Men da bogen nu var udkommet og vil stå på hylderne de næste mange år, fandt vi det nødvendigt at forholde os til den. Vi mente, at vi behandlede emnet på en sober måde og at vores holdning klart fremgik.

Principielt må det aldrig blive redaktionens opgave at censurere fortiden, hvor ubehagelig den end måtte være. Det har vi set nok af i Østeuropa gennem de seneste 45 år.

I dette nummer bringer vi et erindringsinterview med Helge Wiese. Han er af næsten samme generation som forrige nummers hovedperson, han er også vokset op i Hvidovre og har haft sin skolegang her. Men dermed er også enhver lighed slut. Det er en frihedskæmpers erindringer.

NB!

Bemærk i dette nummer invitationen til vores arrangement sammen med vores kolleger i Rødovre: Besøget på Statens Pædagogiske Forsøgscenter og Ungdomsbyen d.21. september.

Bemærk ligeledes forhåndstalen af Rytterskoledagene midt i september.

Redaktionen

INDHOLD:

Til læserne	side 3
En modstandsmand fortæller - Helge Wiese	side 4
Indbydelse tilmedlemsmødet i september	side 11
Rytterskoledage	side 12
Indbydelse til fællesarrangement med Rødovre Lokalhistoriske Forening (SPF og Rødovregård)	side 15
Kurser i lokalhistorie	side 17
Bønder, Præster og Fattigfolk anmeldelse v/Hans Chr. Thomsen	side 18

HVIDOVRE LOKALHISTORIE udgives af Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv og Hvidovre Lokalhistoriske Selskab, udkommer fire gange årligt og tilstilles selskabets medlemmer.

Redaktion: Lisbeth Magnussen & Hans Chr. Thomsen

Adresse: Lokalhistoriske Arkiv, Medborgerhuset,
Hvidovrevej 280, 2650 Hvidovre
tlf. 31 78 02 22, lok. 227

ISSNnr.: 0902-3046

Kære læser.

Vi har desværre modtaget en udmeldelse på grund af artiklen i forrige nr. om Hvidovre-drengen, der blev HIPO-mand.

Vi syntes heller ikke, det var et rart emne. Men da bogen nu var udkommet og vil stå på hylderne de næste mange år, fandt vi det nødvendigt at forholde os til den. Vi mente, at vi behandlede emnet på en sober måde og at vores holdning klart fremgik.

Principielt må det aldrig blive redaktionens opgave at censurere fortiden, hvor ubehagelig den end måtte være. Det har vi set nok af i Østeuropa gennem de seneste 45 år.

I dette nummer bringer vi et erindringsinterview med Helge Wiese. Han er af næsten samme generation som forrige nummers hovedperson, han er også vokset op i Hvidovre og har haft sin skolegang her. Men dermed er også enhver lighed slut. Det er en frihedskæmpers erindringer.

NB!

Bemærk i dette nummer invitationen til vores arrangement sammen med vores kolleger i Rødovre: Besøget på Statens Pædagogiske Forsøgscenter og Ungdomsbyen d.21. september.

Bemærk ligeledes forhåndsmødet af Rytterskoledagene midt i september.

Redaktionen

En modstandsmand fortæller

*Interview af H. Wiese ved Per E. Hansen
Redigeret af Hans Chr. Thomsen*

Skolen for livet

Man kan lære meget på en skole. I gamle dage regning, skrivning, salmevers for ikke at tale om religionshistorie.

I nyere tid kom der også øvelser i skydning med maskinpistol til. Det var godt nok uden for skoletid og på privat initiativ. Der var heller ingen lærere tilstede - men selvlært er som bekendt vellært.

Sansen for detaljen

Helge Wiese fortæller om sin tid som modstandsmand under 2. Verdenskrig og om bl.a. skydeøvelser med en modstandskammerat i kælderen på Holmegårds-skolen. "Jeg kiggede ud ad vinduet for at se om folk reagerede. Der gik en ældre dame udenfor og røg pibe medens hun skuffede sit fortov. Jeg sagde, "prøv at fyre en salve af". Hun kiggede op mod banen. Kiggede og kiggede. Så begyndte hun at skuffe igen. Det gentog vi en halv snes gange. Til

sidst gik hun hen på hjørnet af Kløverprisvej for at se, hvad det var, der foregik. "Den er god nok", sagde jeg til kammeraten, "hun kan ikke stadfæste det".

Fra Sorø til Hvidovre

Udgangspunktet for Helge Wiese var ellers mindre støjende. Han blev født 3. september 1914 i landsbyen Bjernede ved Sorø. Her havde hans farfar en lille landejendom, og hans forældre boede der et stykke tid.

Som så mange andre fra den tid søgte familien mod byen. Ruten gik via Roskilde, Frederiksberg til Hvidovre.

Hans far var murer og han købte bygningerne til Gammelgården ved Brostykkevej og Hvidovrevej.

Skolen

Hele Wieses skoleforløb fandt sted i Hvidovre, med Claus Petersen som klasselærer.

"Jeg har altid haft Claus Petersen

som klasselærer. Lige fra jeg begyndte at gå i skole, til jeg holdt op. Jeg har været oppe hos ham mange gange siden og fået mange råd og vejledning. Han var en 100 procents førsteklases lærer. Når han underviste, blev det han fortalte siddende. Han un-

derviste bl.a. i religion, og en præst kunne ikke have gjort det bedre. Der er ting man stadig har i sig, der stammer fra Claus Petersen. Det var så personligt, den måde han underviste på. Alle var dødsstille.

Vi skulle lære salmevers, og det

Helge Wiese

Klassebillede med klasselærer Claus Petersen

er et spørgsmål, hvad dét var værd. Jeg kan i hundredevis af salmer, men ..."

Læretid

Helge Wiese begyndte at arbejde allerede medens han gik i skole. Han gik lidt til håndte hos en gartner på hjørnet af Svendbjergvej og Hvidovrevej. "Flinker mand".

Men af længere varighed var det arbejde, som Wiese selv skaffede sig på Bredalsgården. Den var på 73 tønder land. Der var forkarl, 2 karle, fodermester, malkepiger og en røgter.

Her stillede Wiese efter skoletid. "Jeg spiste også demede og følte mig rigtig i mit Es".

Selvom Wiese vil være landmand, trækker hans far ham ud fra gården, og han kommer i lære som murer hos sin far. Det er der flere penge i, er argumentet. "Du kan nok se" siger faderen, "at en karl på landet tjener 25 kr. om måneden, og din bror tjener 70 kr. om ugen. Men jeg var altså ligeglad".

En på torsken

Det måtte jo gå galt. En dag bliver Wiese beskyldt for noget han ikke har gjort. Faderen "kom

farende uden, at jeg havde hørt eller set ham, og gav mig sådan en på torsken, at jeg rullede hen ad jorden. Jeg blev så tosset at jeg samlede mit kluns og mit værktøj og kørte hjem til min mor, hvor jeg sagde, at nu gider jeg ikke det her mere".

Wiese går til Bredalsgården og får arbejde igen.

En urkasse af celluloid

Her arbejder han så fra tidlig morgen til 8 aften. Han er glad for arbejdet, selvom han arbejder længere, end de gør på de andre gårde. "Jeg kunne se når de på Bredgården, Kragholtsbjerg, Hø-

vedstengården og Spurvegården spændte fra".

Wiese går til en urmager for at høre på et skoleur til 1 krone og 95 øre. "Ja", siger urmageren "sådan et ur er udmærket. Når det går i stykker, smider man det væk og køber et andet. Det kan risikere at gå udmærket i to år". Wiese køber en urkasse af celluloid med urlænke, og fortæller det ikke til nogen. Da han første gang kommer hjem til gården lidt over 6 om aftenen, kommer gårdejerens farende ud og spørger, hvad der er galt. "Jeg svarede: Klokken er lidt over 6." Wiese viste ham uret,

Bredalsgårdens landvæsenselev Helge Wiese (omkr. 1930)

"og så sagde han ellers ikke et kvidder mere".

En studehandel

En dag trækker Helge Wiese afsted med fire køer ud ad Hvidovrevej og Køgevej. Hans husbond har solgt dem til en lille gårdejer. Helge kommer efter en 14-15 km. til gården og "de var så glade, og køerne blev stillet over i stalden. Jeg fik en sodavand og et æble".

Da han kommer hjem igen, lusker husbond lidt rundt om ham. Så siger han, "hvor har du gjort af den fjerde ko? Hvaffor en fjerde ko, siger jeg så. Ja, du har været ude med fire køer, men han har ringet hertil for en halv time siden. Han har kun fået tre".

Det kommer der et sagsanlæg ud af.

Under retssagen har dommeren lidt problemer med en Vilhelm Hansen. Han bliver siddende, da der bliver råbt: "Tjenestekar! Vilhelm Hansen!" Retsbetjenten bliver sendt ud at lede - negativt resultat. Da dommeren senere spørger Vilhelm Hansen, hvad han hedder, svarer han som sandt er "Vilhelm Hansen". Men han er forkarl ikke tjenestekar, det er derfor han ikke har reageret. Det

skal gå rigtig til - og det gør det også.

Køberens kone bryder sammen og tilstår, og Wiese bliver frikendt.

Duerne i Venedig

Efter forskellige mellemstationer kommer Wiese ind til politiet.

Mange af hans skolekammerater var i forvejen blevet ansat ved forskellige væsener, og det inspirerer Helge Wiese til at søge optagelse. Han gennemgår et væld af psykotekniske prøver i forbindelse med ansøgninger til væsenerne. Han skriver også en diktat, og der er ikke én fejl i: "Den handlede om duerne i Venedig". Og 1940 bliver han ansat i politiet ved Station 9 i Valby og senere ved Udrykningen på Politigården.

Modstandsbevægelsen

Wiese kommer ind i modstandsbevægelsen og undgår ved et tilfælde at blive taget, da politiet arresteres. "Jeg var hjemme den 19. september, for da havde vi været ud at botanisere om natten. Jeg tænkte, at jeg godt kunne tage mig en skraber derhjemme". Det havde naboen hørt og vækkede ham og sagde: "De har taget politiet". Wiese får sig "en tår kaffe og så gled jeg".

Frihedskæmperes indkvartering på Bredalsgården

Hvidovrekompagniet

De første modstandsmøder i Hvidovre fandt sted på Strøbyvej, og der var mange gamle bekendte, der mødte hinanden igen dér.

Antallet var en snes stykker i begyndelsen og en 4-500 ved slutningen af krigen.

Gruppen var veludstyret med våben, dels fra nedkastninger og dels fra våben, der var "organiseret".

De blev afprøvet - som nævnt - på Holmegårdsskolen, og "Ude på grænsen mellem Hvidovre og Avedøre. Dér gik en skelgrøft, og

dér boede Paludan og hans højgravide kone. Han passede så på, medens jeg prøveskød dem i grøften. Folk kunne ikke stadfæste, hvor lyden kom fra".

De kom dryssende ned ...

Befrielsen fik ikke Wiese til at bryde ud i jubel. "Jeg var sku' ikke i særligt godt humør. Jeg syntes, det var noget skvadder. Alt det forarbejde vi havde lavet, og så løb det hele ud i sandet". Der blev dog brug for noget af forarbejdet i dagene efter kapitulationen. "Vi var inde ved Ve-

Frihedskæmpere på Biblioteksvej (t.h. Hovedstensgården)

sterport med en af vores kanoner, og smed nogle HIPO'er ud fra 4. sal. Og vi var ude på Strandboulevarden, hvor HIPO'erne lå og skød oppe på tagene. De kom sådan **dryssende** ned deroppefra".

Vi skal nok klare den ...

Gennem hele krigen frem til foråret 1945 havde Wiese og en god gammel flaske spiritus fulgtes ad.

Han havde købt den, da krigen brød ud. "Den drikker vi, når krigen er forbi" sagde han til sin kone. Og flasken fulgte ham gennem de mange adresser, han

havde som modstandsmand. Men på Kirkebroen gik det galt.

Han havde gemt den på sit værelse, og en dag da han lige skulle checke om den var der, var flasken væk.

Han blev rasende og hans kone blev skruptosset, da værterne fortalte, at de havde opdaget den og drukket den til en fest. Det var den for betydningsfuld til.

"Vi skal nok klare den på en eller anden måde". Det var det, flasken betød - og det var derfor den var blevet købt.

Den var på éngang tro på fremtiden og talisman.

medlemsmøde

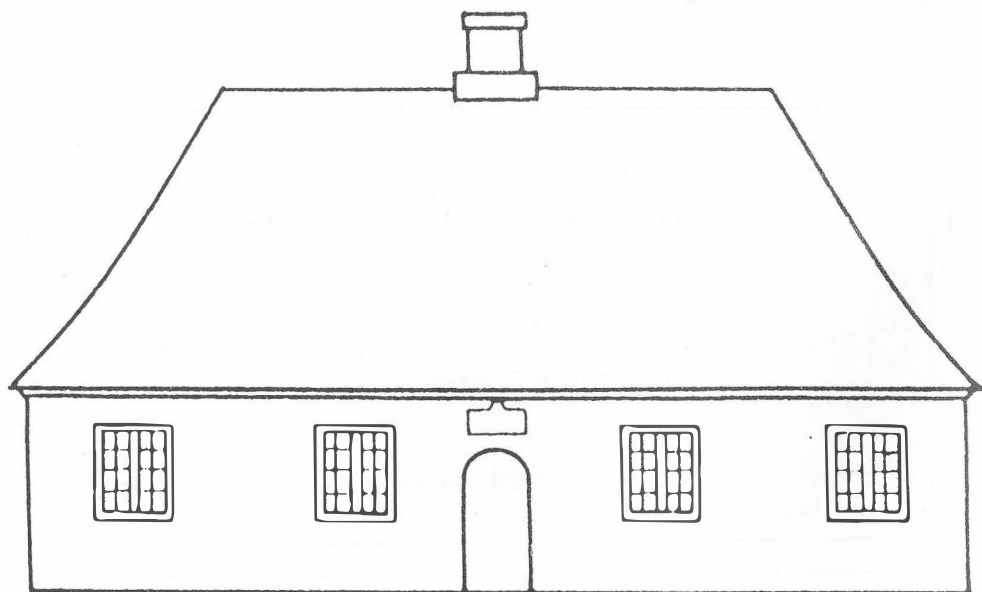
Indkaldelse til efterårets første møde
mandag d.16 september 1991 kl.19.30
i Bibliotekscafeen.

"Dreng i Hvidovre i 40'erne og 50'erne".
fortalt af Knud Kiegstad

tilmeldelse som sædvanlig af hensyn til
kaffe/the og brød. pris: kr.10.-

MEDLEMSMØDE MEDLEMSMØDE MEDLEMSMØDE MEDLEMSMØDE

RYTTERSKOLEDAGE

Som kort meddelt i forrige nummer af bladet, afholder Lokalhistorisk Selskab og Arkiv aktivitetsdage på Rytterskolen i week-enden d. 14. og 15. september.

Det er et eksperiment for vores forening, og vi håber naturligvis både på et stort fremmøde til vores tilbud og på godt vejr. Nedenfor følger så programmet for dagene, som vi kan håbe på vil kunne blive et fast indslag i vores lokale kulturliv.

Rundvisninger ved Jens Kristensen:

Lørdag d.14.september

kl. 10.15 Hvidovre Kirke og kirkegård. Kirketårnet vil være åbent for bestigning i forbindelse med rundvisningen.

kl. 12.30 Rundvisning i Rytterskolen.

kl. 13.30 Rundvisning på Hvidovre Torv med Hvidovregitteret.

kl. 14.30 Rundvisning i Rytterskolen.

Søndag d.15.september

kl. 11.30 Hvidovre Kirke og kirkegård. Kirketårnet vil være åbent for bestigning i forbindelse med rundvisningen.

kl. 13.00 Rundvisning i Rytterskolen.

kl. 14.30 Rundvisning på Hvidovre Torv med Hvidovregitteret.

kl. 16.30 Rundvisning i Rytterskolen

Film- og lyd/dias-forestillinger:

Lørdag d.14.september

kl. 10.15 Hvidovrefilmen - 1948

kl. 11.30 Dengang i tyverne - da byen flyttede på landet

kl. 13.00 Sommerliv i Hvidovre

kl. 13.30 Hvidovre sprænger rammerne

kl. 14.15 Kalveboderne

kl. 15.00 Skolefilmen - 1935

Søndag d.15.september

kl. 11.15 Skolefilmen - 1935

kl. 12.15 Dengang i tyverne - da byen flyttede på landet

kl. 14.00 Hvidovre sprænger rammerne

kl. 15.00 Sommerliv i Hvidovre

kl. 15.30 Hvidovrefilmen - 1948

Udstillingen "Et Avedøre der var".

I skolestuen på Rytterskolen kan plancheudstillingen "Et Avedøre der var" ses mellem film- og diasforevisningerne.

Bogudgivelse

Lørdag d.14.september kl.11.15 præsenteres Lokalhistorisk Arkivs nye bog om Avedøre, skrevet af Hans C. Thomsen. Bogen kan købes på Rytterskoledagene. Medlemmer af Lokalhistorisk Selskab kan mod opgivelse af navn afhente et gratis eksemplar, idet bogen indgår i årets kontingent i selskabet.

Kaffe, the, saftevand og hjemmebagt kage

Der kan under hele arrangementet købes kaffe/the og hjemmebagt kage. En kop kaffe/the med kage koster kun 10 kr., og til børn i følge med voksne er der saftevand for bare 1 kr. pr. glas. Der vil være servering i Rytterskolens have.

Folkedans

Der bliver folkedanseopvisning med danske og færøske folkedansere både lørdag og søndag uden faste programtider.

Forenings- og andre boder

I Rytterskolens have vil der være boder fra Lokalhistorisk Selskab, Lokalhistorisk Arkiv, Holmegårdens Bibliotek, Holmegårdens Brugerråd, amatørarkæologiforeningen "Tværpilen", Rytterskolens Venner m.fl.

HVIDOVRE KIRKE:

Friluftsgudstjeneste

Lørdag d.14.september kl.15.30 ved pastor Karin Jeldtoft Jensen. Der er deltagelse af spillemandslaget fra "Hjerter 2". Efter gudstjenesten er der kirkekaffe i "Præstegården".

Høstgudstjeneste

Søndag d.15.september kl.10.00 ved pastor Runa Damsager. Efter gudstjenesten spisning i "Præstegården" (tilmelding hos kirkens præster og kordegn) og underholdning ved folkemusikorkestetret "Kristians Cykel" - herunder mulighed for folke- og kædedans.

RYTTERSKOLEDAGE

I samarbejde med Rødovre Lokalhistoriske Forening arrangeres besøg på

Statens Pædagogiske Forsøgscenter, Rødovregård og Rødovre lokalhistoriske Arkiv.

Lørdag d. 21. september, kl. 13.00

Programmet ser således ud:

Rektor Svend E. Pedersen byder velkommen. Souschef Ib O. Pedersen fortæller om Islevgårds historie og om Statens Pædagogiske Forsøgscenter, som er en spændende institution, der har til opgave at udvikle og afprøve nye ideer og metoder på undervisningsområdet for 8.-10. klassetrin.

Vi får noget at vide om Centrets nuværende virksomhed, hvorefter der bliver rundvisning i to hold ved de to ledere. Afslutning ved rektor, som siger lidt om Centrets fremtidsplaner.

Efter besøget på SPF går turen til Rødovregård ved Rødovre Kirke, hvor Rødovre Lokalhistoriske Forening har kaffen klar. (Kaffe med brød: 10 kr.).

Der vil blive fortalt lidt om Rødovregård og dens anvendelse i dag som medborgerhus for de kulturelle foreninger i kommunen. Der bliver også lejlighed til et besøg på Lokalhistorisk Arkiv, som fra 1. maj i år har til huse her.

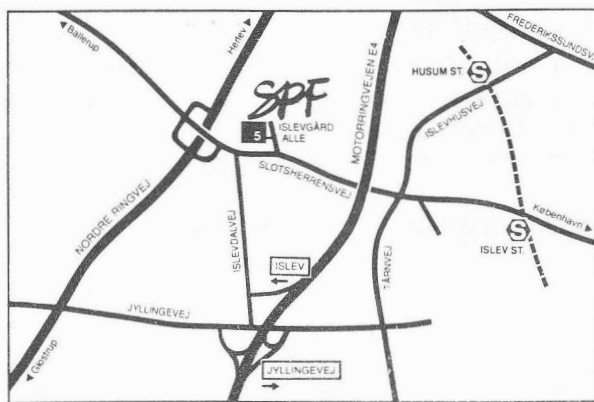
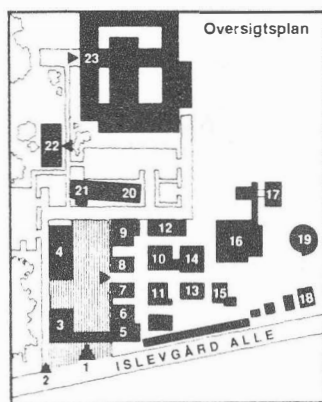
TILMELDING: Det bliver nødvendigt at tilmelde sig arrangementet af hensyn til rundvisningen på SPF og til kaffeserveringen på Rødovregård. Da der er begrænset deltagerantal tilrådes hurtig tilmelding.

TILMELDING SENEST d. 16. september til

næstformand Lisbeth Magnussen
tlf. 31 49 69 77 (mel. kl. 17-21)

Det er lidt besværligt at komme til SPF med offentlige transportmidler, så bestyrelsen regner med, at transporten kan klares i privatbiler. Nærmere aftale træffes herom ved tilmelding.

SPF, Islevgård Allé 5, "Teatret" (nr. 16 på oversigtsplanen).

KURSER I LOKALHISTORIE

Den første egentlige undervisning i lokalhistorie bliver nu udbudt i Hvidovre med arkivar Poul Sverrild som underviser.

Der er tale om to kurser, der finder sted mandag eftermiddage på Rytterskolen.

Efterårets kursus behandler Hvidovres historie og lokalhistoriens metoder og emner, og forårets kursus tager fat på bygninger og miljøer i Hvidovre.

Kurserne udbydes gennem Den Fri Aftenskole, og vi bringer programmets ordlyd her:

HVIDOVRES HISTORIE

Der arbejdes med den eksisterende litteratur om Hvidovre, suppleret med kilder som film/video, lydbånd og billeder. Målet er at bibringe deltagerne et overblik over lokalsamfundets udvikling, dets relationer til regionens udviklingsforløb og fornemmelse af arbejdsmetoder og -former i lokalhistorien.

Hold 106, 24 lektioner, mandage kl. 1300 - 1450, forventet start d.23.9.91, pris kr.360/155.

HUSE OG MILJØER I HVIDOVRE

Med udgangspunkt i den stigende interesse for også nyere bygninger og bygningsmiljøer arbejdes med det fysiske miljø i Hvidovre. Der gives indføring i arkitekturhistorie og byplanlægning. Huse, byggerier og miljøer i Hvidovre kortlægges og diskuteres med henblik på at fremstille et samlet billede af kommunens bevaringsværdige eller hensynskrævende miljøer.

Hold 108, 28 lektioner, mandage kl. 1300 - 1450, forventet start d. 6.1.1992, pris kr. 395/165.

TILMELDING Gennem DEN FRI AFTENSKOLE

Bønder, Præster og Fattigfolk

Hans Chr. Thomsen

I anledning af Glostrups 800-års jubilæum og 150 års-dagen for det landkommunale selvstyres fødsel har Historisk Selskab for Glostrup, Brøndby, Albertslund og Vallensbæk udgivet bogen "Bønder, Præster og Fattigfolk. Glostrup Sogneforstanderskabs Historie 1842-67." Den er skrevet af Egon Funch.

Avedøre er størst

Op til 1974 hørte Avedøre til Glostrup. Og i 1842, da det kommunale selvstyre blev indført, var Avedøre med sine 1326 tønder land større end de 3 andre byer i kommunen: Glostrup, Hvissinge og Ejby. Svarende til sin størrelse fik Avedøre i den periode bogen omhandler 6 ud af 9 formandsposter i sognerådet.

Men i det lange løb blev det Glostrup, der kom til at repræsentere fremtiden. Med jernbanen mellem København og Roskilde blev Glostrup 1847 stationsby, og den vækst det medførte blev

forstærket af næringsfriheden, som byen fik i 1857.

Hermed kom den til at vokse de tre andre byer over hovedet.

Avedøres egenart i 1800-tallet

Avedøres geografiske placering i forhold til Glostrup sammen med dens størrelse medvirkede til, at området fik en særlig idenditet i perioden.

Bogen nævner flere eksempler herpå.

Historie og historier

Der er mange gode historier i bogen. Også om Avedøre. Der var f.eks. engang sæler på stranden derude. Der er en historie om en kontrovers mellem Stevnsbogård og Damgården. Der er noget om fattighuset, om krigen 1848 som den kom til udtryk lokalt og meget, meget mere.

Derudover er det naturligvis, som titlen siger, primært en bog om Glostrup. Den er tematiseret med kapiteloverskrifter som: De stak-

kels husmænd, Præst og Bonde, Den røde hane, Mennesker i nød, Orden og sædelighed, Sundhed og sygdom, Handel og håndværk etc.

Den ligger der endnu ...

Sluttelig skal nævnes at Avedøres første skole ifølge bogen blev nedrevet af Hvidovre kommune. Hvis det er rigtigt, må Hvidovre kommune bagefter have bygget den op igen. Den eksisterer i al fald endnu.

Bogen "BØNDER, PRÆSTER OG FATTIGFOLK" af Egon Funch kan købes i boghandlen i Glostrup Centret eller på Lokalhistorisk Arkiv, Hovedvejen 134, Glostrup 2600.

Den koster 100 kr., er på 152 sider og kan anbefales.

bag- siden

ARKIVET BEDER LÆSERNE OM HJÆLP

I dette nummer bringer vi et billede fra krigens tid. Den ødelagte bygning lå på hjørnet af Brostykkevej og Hvidovrevej.

Vi vil gerne vide, om bygningen er nedbrændt, saboteret eller Schallburgeret, ligesom det ville være interessant at få oplyst, hvilke historier, der knytter sig til hændelsen.

Alle oplysninger bedes meddelt Hvidovre lokalhistoriske Arkiv, Medborgerhuset, Hvidovrevej 280, tlf. 31 78 02 22, lokal 227.